

שינויים בגישת ערב הסעודית לישראל ולתהליך הנורמליזציה

יואל גוז'נסקי | 23 בפברואר, 2026 | גיליון 2103

עדויות לשינוי בגישת ערב הסעודית כלפי ישראל ותהליך הנורמליזציה עולות מניתוח דעת הקהל בממלכה, עמדות ההנהגה הסעודית, השיח האינטלקטואלי בה והמהלכים המדיניים שהיא נוקטת. מדובר בניסיון סעודי לעצב סדר יום חדש שבו התרחקות מישראל משרתת הן את הלגיטימציה הפנימית של ההנהגה הסעודית והן את שאיפתה לביסוס מנהיגות אזורית. המשמעות היא לא רק שנורמליזציה סעודית-ישראלית אינה עומדת כעת על הפרק, אלא שחידוש התהליך מותנה בהתפתחויות בזירה הפלסטינית, אך גם בשינויים במאזן העוצמה האזורי ובאופן שבו נתפסת ישראל. ריאד מזהה כיום יותר סיכונים מהזדמנויות בנרמול היחסים עם ישראל, בין היתר נוכח דעת קהל סעודית עוינת. אף שבית המלוכה אינו רק מושפע מדעת הקהל אלא גם מעצב אותה, והוביל עד פרוץ המלחמה מאמץ הדרגתי להכשרת הנורמליזציה – הסטייה הנוכחית ממדיניות זו משקפת שינוי כיוון שאם יימשך, הוא יגביל את חופש הפעולה הסעודי ויקשה על חזרה לאחור.

עד פרוץ מלחמת חרבות ברזל נרשמה התקרבות מדודה והדרגתית מצד ערב הסעודית כלפי ישראל. החתימה על הסכמי אברהם, השקט היחסי בזירה הפלסטינית, ויוזמות אזורית מצד ארצות הברית הקלו על הממלכה לנקוט בצעדי התקרבות איטיים אך זהירים, במעין "נורמליזציה זוחלת". בין הצעדים ניתן למנות: [מתן אישור](#) לטיסות ישראליות לעבור מעל שטחה האווירי, [שיתוף פעולה ביטחוני שקט](#), התבטאויות חיוביות מצד בכירים סעודים, [ובראשם יורש העצר](#), כלפי ישראל ומתן פומבי למסרים מתונים [בתקשורת הישראלית](#). יתכן שמאחורי צעדים אלו עמד רצונה של הממלכה לבחון אפשרות לקיום קשרים עם ישראל, הגם שהנושא לא ניצב בראש סדר היום שלה. המניע העיקרי לכך היה רצון סעודי לזכות בדיבידנדים אמריקאים, אך הוא אפשר לממלכה גם "לבדוק את השטח" ולהרגיל את דעת הקהל לפתיחות אפשרית מול ישראל. במקביל, ריאד המשיכה להביע תמיכה רטורית בסוגיה הפלסטינית ושמרה על אפשרות הכחשה לצעדים שנקטה כלפי ישראל. כך למשל, בסוגית ההיתר שניתן לטיסות ישראליות, טענה ריאד שזה [לא נעשה](#) בקונטקסט של נורמליזציה בין המדינות.

אחד מיעדי חמאס ב-7 באוקטובר 2023 היה לפגוע בתהליך הנורמליזציה הישראלי-סעודי, וכך קרה. לנוכח מראות ההרס ברצועת עזה והזעם הציבורי שהתעורר בהקשר זה במרחב הערבי נאלצה ערב הסעודית לצנן את יחסה כלפי ישראל ולהציב תנאים תקיפים יותר לנורמליזציה. בעוד שעד אוקטובר 2023 הוערך שהסעודים מוכנים להתקדם בנורמליזציה גם מבלי מימוש מייד של חזון שתי המדינות כפתרון לסוגיה הישראלית-פלסטינית, מאז תמיכה בפלסטינים נתפסת בממלכה כקריטית לשימור הלגיטימציה הפנימית ולהגנה על מעמד יורש העצר מחמד בן-סלמאן. השינויים וההתאמות בעמדתה

של ערב הסעודית כלפי ישראל נבחנים במאמר זה על סמך ממצאיהם של סקרי דעת קהל, התבטאויות של בכירים, שיח אינטלקטואלי בממלכה וכן מהלכים מדיניים שנקטה ריאד.

עמדת הציבור הסעודי

דעת הקהל מהווה גורם מרכזי המאפשר הצצה להלך הרוח כלפי ישראל גם כאשר מדובר במונרכיה אבסולוטית כערב הסעודית. סקרים שנערכו לפני המלחמה במטרה לבחון את עמדת הציבור הסעודי הצביעו על כך שהסוגיה הפלסטינית [לא ניצבה](#) בראש סדר היום בממלכה. יחד עם זאת, גם לנורמליזציה עם ישראל לא היה בסיס תמיכה משמעותי לפני המלחמה בעזה. אולם, סקרים שנערכו מאז החלה המלחמה מצביעים שעמדות אלו התחזקו – הציבור הסעודי, ככל שניתן לדגום אותו, מתנגד כעת באופן נחרץ לנורמליזציה עם ישראל.

בסקר מקיף שפורסם באוגוסט 2025 על ידי מכון וושינגטון למדיניות המזרח התיכון, נשאלו אזרחי הממלכה האם כינון "יחסים נורמליים ושלוש" עם ישראל יהיה צעד חיובי או שלילי: [99 אחוזים](#) מהנשאלים הסעודים השיבו שמדובר בצעד שלילי. לשם השוואה, בסקר שנערך ב-2020, 41 אחוזים מהנשאלים הסעודים ראו בהסכמי אברהם התפתחות אזורית חיובית, אך שיעור זה ירד ל-20 אחוזים ב-2023 ול-13 אחוזים ב-2025.

סנטימנט אנטי-ישראלי זה מציב לבית המלוכה הסעודי קווים אדומים ומצר את חופש הפעולה ביחס לישראל. עדות לחשיבות דעת הקהל עבור ההנהגה הסעודית והצורך בלגיטימציה ציבורית למהלך היו דברים שיוחסו ליורש העצר, מחמד בן-סלמאן. במפגש עם חברי קונגרס אמריקאים ב-2024 הוא טען שמאמציו לקדם נורמליזציה עם ישראל מסכנים את חייו וכי הוא מאוים בגין תמיכתו בתהליך, כשהאיומים ממחישים מדוע כל עסקה כזו חייבת לכלול "[מסלול אמיתי למדינה פלסטינית](#)" במיוחד כאשר המלחמה ברצועת עזה הגבירה את הזעם הערבי כלפי ישראל.

עמדת ההנהגה הסעודית

בראיון שהעניק יורש העצר הסעודי כשבועיים לפני פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" הוא טען כי נורמליזציה עם ישראל תשרת אינטרסים סעודים וכי "[כל יום שעובר מקרב הסכם](#)" שכזה (שגיר ערב הסעודית בלונדון, חאלד בן-בנדר, התוודה שאכן לפני פרוץ המלחמה ירושלים וריאד היו [קרובות לחתימה על הסכם נורמליזציה](#)). אלא שלאחר תחילת המלחמה החרף הטון שנקטו בכירי הממלכה כלפי ישראל, ומוביל השינוי היה יורש העצר עצמו. כשנה לאחר פרוץ המלחמה נשא בן-סלמאן נאום [חרף וארטי](#) במיוחד כלפי ישראל בפני מועצת השורא (נובמבר 2024). בין השאר טען כי ישראל מבצעת "[רצח עם נגד הפלסטינים](#)". בן סלמאן הצהיר שהממלכה עומדת לצד העם הפלסטיני (והלבנוני), וכי הפעולות הישראליות פוגעות במאמצים לאפשר לפלסטינים לממש את זכויותיהם החוקיות ולבסס שלום באזור. הוא קרא לקהילה הבינלאומית למלא את חובתה ולהפסיק מיידית את הפעולות הישראליות "נגד פלסטין". בנאום נוסף שלו בפני מועצת השורא (ספטמבר 2025) השמיע יורש העצר ביקורת חריפה על ישראל על רקע התקיפה הישראלית בקטר: "התוקפנות הברוטלית נגד המדינה האחות קטר מחייבת פעולה ערבית, אסלאמית ובינלאומית... [ערב הסעודית] תגבה את קטר בכל צעד שתנקוט ללא כל מגבלות" [אמר בן-סלמאן](#).

במקביל להחרפת הטון כלפי ישראל, עם התמשכות המלחמה הובהר המחיר אותו דורשים הסעודים בתמורה לנורמליזציה. ריאד [חזרה והבהירה](#) שלא תכונן קשרים דיפלומטיים עם ישראל בלי הקמת

מדינה פלסטינית עצמאית בקווי 1967, שבירתה מזרח ירושלים, והדגישה שעמדתה זו היא [חז-משמעית ולא ניתנת למשא ומתן](#). התבטאויות אלו כשלעצמן אינן מצביעות על אודות שינוי עקרונות בעמדה הרשמית של הממלכה, אך הן מסירות עמימות ומציבות תנאי ברור ומוחלט לכל נורמליזציה עתידית.

מרבה להתבטא בנושא שר החוץ הסעודי, פיצל בן-פרחאן. נורמליזציה עם ישראל [לדברי בן-פרחאן](#) אינה עומדת על הפרק כל עוד לא תוקם מדינה פלסטינית. מדבריו עולה כי מדובר בעקרון אסטרטגי ולא בטקטיקת מיקוח. הוא מרבה להטיח ביקורת חריפה על ארצות הברית, שלדבריו כשלה בריסון ישראל ובמניעת החרפתה של המלחמה ברצועת עזה והתפתחות המשבר ההומניטרי בה. הוא הדגיש כי הממלכה אינה פועלת מתוך דחיפות להגיע להסכם עם ישראל ואף אינה רואה בתמריצים שמציעה וושינגטון – לרבות ערבויות ביטחוניות, שיתופי פעולה אסטרטגיים או גישה לאמצעי לחימה מתקדמים – סיבה לסטות מעמדתה העקרונית. מבחינת הממלכה, ללא פתרון מדיני [המבוסס על הקמת מדינה פלסטינית](#), כל עסקת נורמליזציה היא מוקדמת, חסרת לגיטימציה אזונית, ואף מנוגדת לאינטרסים ארוכי הטווח של הממלכה.

שיח פובליציסטי-אינטלקטואלי

משום שהתקשורת בערב הסעודית אינה חופשית ומרבית כלי התקשורת נמצאים במישרין או בעקיפין בבעלות בית המלוכה, מאמרי פרשנות ומאמרי דעה מאפשרים להיטיב ולהבין את עמדת ההנהגה הסעודית (נבחננו עשרות מאמרים, גם בסיוע בינה מלאכותית). לפני המלחמה זוהה קו פובליציסטי ברור שנועד – ככל הנראה בהכוונת השלטון – לתמוך ברעיון הנורמליזציה עם ישראל. כך למשל, במרץ 2022 כתב הפובליציסט משארי אל-עתידי כי ישראל היא ["בעלת ברית אובייקטיבית"](#) של הממלכה, מעצם היות המשטר האיראני אויב משותף של שתיהן. ביולי 2023 כתב פייסל עבאס, העורך הראשי של היומון הסעודי הפופולארי Arab News (והמקורב לבן-סלמאן) כי האפשרות לנורמליזציה סעודית-ישראלית בתיווך אמריקאי היא ["סבירה מאוד"](#).

אלא שלאחר תחילת המלחמה התמונה השתנתה. ניתוח מאמרי הדעה והפרשנות שהופיעו לאחר תחילת המלחמה מצביע על מגמה עקבית של ביקורת חריפה על פעולות ישראל כלפי הפלסטינים, בדגש על פגיעה בזכויות אדם השלכות הומניטריות. כותבי המאמרים אינם שוללים את רעיון הנורמליזציה כשלעצמו, אך מבטאים התנגדות למהלך ללא הקמת מדינה פלסטינית עצמאית. חלק מהמאמרים מבקרים את התקשורת הבינלאומית על ייצוג לא מאוזן של הסכסוך ומדגישים את המדיניות הסעודית התומכת בזכויות הפלסטינים וקוראת לפתרון מדיני כולל.

לצד הביקורת כלפי ישראל, ניכרת בערב הסעודית עליה מסוימת בשימוש במוטיבים אנטישמיים. בעוד שבנושא ספרי הלימוד הממלכה הלכה כברת דרך והסירה רבים [מהדימויים האנטישמיים](#) מתוכנית הלימודים (יתכן כדי להיטיב את הדימוי שלה ולהראות את אופיו הסובלני של האסלאם "המתון" שמקדם בן-סלמאן) ניכרת עליה בשיח האנטישמי בממלכה. בינואר 2026 פרסמה הליגה נגד השמצה (ADL) הצהרה חריגה המביעה דאגה חריפה מהתגברות השיח האנטישמי בערב הסעודית ומהתקפות פומביות גוברות נגד הסכמי אברהם מצד גורמים בולטים בממלכה. [הארגון כתב](#) כי הוא "מודאג מהעלייה בתדירות ובעוצמה של קולות סעודיים בולטים - אנליסטים, עיתונאים ומטיפים - המשתמשים ברמיזות אנטישמיות גלויות ומקדמים באגרסיביות רטוריקה נגד הסכמי אברהם, לעיתים תוך הפצת תיאוריות קונספירציה על 'מזימות ציוניות'". הארגון התריע על עלייה מובהקת במה שכונה "רמיזים אנטישמיים

גלויים" [מצד מובילי דעה סעודים בולטים](#). ניתוח קריקטורות בעיתונים בבעלות סעודית דוגמת Arab News ו-Asharq al-Awsat מעלה שלא פעם בשנתיים האחרונות הופיעו מוטיבים "קלאסיים" של תיאוריות קונספירציות, שמאשימות את היהודים במזימות נגד הערבים ובבוגדנות.

הביקורת כלפי ישראל גברה לאחר [התקיפה הישראלית בקטר](#) וגם על רקע ההכרה הישראלית [בעצמאות סומלילנד והמתיחות הגוברת](#) בין ריאד לאבו-דאבי, מתוך תפיסה כי איחוד האמירויות מתאמת את מדיניותה האזורית עם ישראל. כך למשל, במאמר המערכת שפרסם היומון הסעודי אל-ריאד (7 בינואר 2026) נכתב כי "בכל מקוון בו נמצאת ישראל, יש הרס וחורבן" עוד נכתב במאמר כי "ישראל פועלת לנצל משברים באזור כדי להגביר מחלוקות [בין הערבים]". דוגמא נוספת מספקים דבריו של אחמד בן עות'מאן אל-תוויג'רי, חבר מועצת השורא לשעבר, שתיאר את איחוד האמירויות כ"סו טריאני ציוני" בעולם הערבי, שמאפשרת לפגוע ביציבות האזורית למען "שאיפות תל אביב". אל-תוויג'רי, שמאמרו הופיע (22 בינואר 2026) בעמוד הראשון של היומון הסעודי אל-ג'זירה [Al-Jazirah](#), טען שהברית האסטרטגית של איחוד האמירויות עם ישראל מונעת משנאה ישנה כלפי ערב הסעודית, מקנאה במעמדה הדתי, הגיאופוליטי והכלכלי, ומניסיון מוטעה של אבו-דאבי להגמוניה אזורית. הוא מתאר את השותפות האמירית-ישראלית כבנייה מחושבת באחדות הערבית והאסלאמית, וטוען שאבו-דאבי "השליכה את עצמה לחיק הציונות".

הסעודים [לא נותרו אדישים](#) לכוונות סיפוח ישראליות בגדה המערבית, להפרת הסטאטוס-קוו בהר הבית ולאמירות של בכירים ישראלים. כך למשל, דוברי הממלכה תקפו התבטאויות של השר איתמר בן-גביר, שטען שישראל היא "הבעלים של הר הבית" ודחו כל ניסיון לערער את המעמד ההיסטורי והמשפטי של ירושלים והמקומות הקדושים. גם לעגו של שר האוצר בצלאל סמוטריץ', שאמר ש"יחזרו לרכוב על נמלים במדבר" אם הם יתנו נורמליזציה בהקמת מדינה פלסטינית, גרר [נינויים תקיפים במפרץ](#) ובממלכה עצמה: מקור בבית המלוכה דחה בתוקף את הדברים וציין כי [נורמליזציה עם ישראל אינה אפשרית](#) עם ממשלתה הנוכחית.

מהלכים מדיניים-דיפלומטיים

לצד החרפת הביקורת כלפי ישראל, ערב הסעודית החלה נוקטת מהלכים מדיניים שגולת הכותרת שלהם היא יוזמה סעודית-צרפתית להכרה במדינה פלסטינית. בעבור הסעודים, היוזמה היא חלק מהעלאת הפרופיל שלהם בסוגיה הפלסטינית - תהליך שהחל לפני המלחמה וצבר תאוצה במהלכה. במסגרת היוזמה הובילה הממלכה מהלך רחב היקף בזירה הבינלאומית תוך אזכור מפורש של "זכות השיבה" ומתן [לניטימציה לפעילות אונר"א](#). כחלק מהמהלך התקיימה ועידה בשולי עצרת האו"ם בספטמבר 2025, שבמהלכה הצהירו מדינות רבות על [הכרה](#) במדינה פלסטינית. הממשל האמריקאי, שתחילה התנגד לתכנית הסעודית-צרפתית, נתן לה לבסוף איזכור "[בהצהרת ניו-יורק](#)" ואף [בתכנית 20 הנקודות](#) של הנשיא טראמפ.

היוזמה היא מהלך אסטרטגי נועד לשפר את תדמיתה בזירה הערבית והמוסלמית, ולשדר מסר כי מחויבת לעניין הפלסטיני. יתכן כי זו דרך למנוע ביקורת בדעת הקהל, הרואה בקשרים עם ישראל בגידה בעניין הפלסטיני. בנוסף נרשמו התאמות במדיניות הסעודית האזורית. ההתקרבות בין ריאד לאנקרה ודוחא מואצת, הגם ששותפויות אלו אינן מבוססות על זהות אידיאולוגית. ערב הסעודית מצידה שואפת לייצר לעצמה משענות אסטרטגיות על מנת להתמודד עם אי-הוודאות ביחסיה עם ארצות הברית, חששה מהתעצמות ישראל והצורך לחזק את מעמדה האזורי לנוכח שינויים במאזן העוצמה בו.

בתגובה, הממלכה מחפשת שחקנים – אף כאלו שבעבר היה עימות בינה לבינם – היכולים לספק לה יכולות ביטחוניות, גמישות אסטרטגית וערך כלכלי ותעשייתי, וכך להפחית את הפגיעות שלה בסביבה אזרית מורכבת ותחרותית.

סיכום

העדויות שהובאו לעיל מצביעות בבירור על שינוי לרעה ביחס הסעודי לישראל, ועל פיחות נוסף שחל בסדרי העדיפויות של הממלכה ביחס לנורמליזציה עמה. השינוי הנצפה בעמדות כלפי ישראל נובע במישרין מהמלחמה בעזה וממדיניות ממשלת ישראל בעניין הפלסטיני אך גם מהפעילות הצבאית האזורית של ישראל, הנתפסת כשחקנית לא מרוסנת שפעולותיה [מסכנות](#) את היציבות האזורית. בתוך כך, גם לדינמיקה ביחסי ערב הסעודית עם איחוד האמירויות ישנה השפעה שלילית על התפיסה הסעודית כלפי ישראל.

כך או כך, מבחינת ערב הסעודית נורמליזציה עם ישראל אינה כיום על הפרק. בה בעת, גם בממשלת ישראל [אין רצון כעת](#) להגיע להסכם עם ערב הסעודית בשל המחיר שהיא דורשת עבורו בהקשר הפלסטיני, קרי קידום מתווה שתי המדינות והצגת נתיב ברור ומחייב למדינה פלסטינית. שתי התפתחויות נוספות משפיעות על הנטייה בערב הסעודית להתרחק כעת מישראל. הראשונה היא החולשה היחסית בה נמצאת איראן, איום משותף לישראל ולערב הסעודית להתרחק שתרם בעבר להתקרבות בין השתיים. ההתפתחות השנייה קשורה לשיפור המסוים שחל ביחסי ריאד-ווינגטון מאז תחילת כהונת הנשיא טראמפ, מגמה שהביאה את הסעודים לנסות ולקבל "גזרים" אמריקאים משמעותיים ללא שהם נדרשים לשלם בעבורם במטבע הנורמליזציה.

ריאד מזהה כיום יותר סיכונים מהזדמנויות בנרמול היחסים עם ישראל, בין היתר נוכח דעת קהל סעודית עוינת. אף שבית המלוכה אינו רק מושפע מדעת הקהל אלא גם מעצב אותה, והוביל עד פרץ המלחמה מאמץ הדרגתי להכשרת נורמליזציה – הסטייה הנוכחית ממדיניות זו משקפת שינוי כיוון מהותי. אם ימשך, הוא יגביל את חופש הפעולה הסעודי ויקשה על חזרה לאחור. בחינה סעודית מחודשת של הנושא תתאפשר רק בשינוי נסיבות מהותי, כגון שינוי פוליטי בישראל, ובהתאם למכלול שיקולים רחב: יחסי ווינגטון-ריאד, מאזן העוצמה האזורי ומידת הלגיטימציה הפנימית שלה זקוק מוחמד בן-סלמאן בדרכו לכתר.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט